

از میان تمام اقدامات ژئوپلیتیکی که دونالد ترامپ پس از بازگشت به کاخ سفید انجام داده، رأی‌های ایالات متحده در مجمع عمومی سازمان ملل در ۴ مارس، برخی از آشکارترین نشانه‌های سیاست‌های او هستند. آمریکا با قطعنامه‌ای که خواستار تعیین «روز جهانی همزیستی مسالمت‌آمیز» و تأکید بر دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل برای توسعه پایدار بود، مخالفت کرد. نماینده این کشور، ادوارد هارتنی، اعلام کرد که آمریکا «دستور کار ۲۰۳۰ و اهداف توسعه پایدار را رد می‌کند» و آن را تأیید نخواهد کرد. باوجود مخالفت آمریکا، این قطعنامه با ۱۶۲ رأی موافق، دورآی متمتع و تنها سه رأی مخالف - از سوی آمریکا، اسرائیل و آرژانتین - تصویب شد.

همان روز، آمریکا با قطعنامه‌هایی که خواستار تعیین «روز جهانی امید» و «روز جهانی سلامت قضایی» بودند، مخالفت کرد و تنها کشوری بود که رأی مخالف به قطعنامه‌های درباره «حق همگان برای آموزش» داد. این مخالفت احتمالاً به دلیل تضاد با سیاست داخلی ترامپ در برچیدن برنامه‌های تنوع، عدالت و شمول (DEI) بود. این اقدامات ممکن است نشانه‌ای از احتمال خروج آمریکا از سازمان ملل باشد؛ اقدامی که ایلان ماسک و دیگر حامیان ترامپ از آن حمایت کرده‌اند.

ترامپ پیش‌تر آمریکا را از سازمان بهداشت جهانی خارج کرده، توافق اقلیمی پاریس را کنار گذاشته و از نهادهایی مانند شورای حقوق بشر سازمان ملل (UNHRC) و آژانس امداد رسانی به آوارگان فلسطینی (UNRWA) خارج شده است. دولت او اکنون در حال بررسی خروج از یونسکو و مذاکرات مالیاتی سازمان ملل است. این اقدامات، همراه با مخالفت اخیر آمریکا با قطعنامه محکومیت حمله روسیه به اوکراین، نشان می‌دهد که دولت ترامپ نتواند از برخی نهادهای بین‌المللی نرازی است، بلکه اساساً با هر چارچوب چندجانبه‌ای که برابری کشورها را مطرح کند، مخالفت دارد.

برخی تحلیلگران خروج کامل آمریکا از سازمان ملل را بعید می‌دانند، زیرا این کشور از طریق حق وتوی خود در شورای امنیت نفوذ بالایی دارد اما با توجه به سیاست ترامپ که در آن قدرت محض بر دیپلماسی اولویت دارد، حتی این امتیاز نیز ممکن است برای او ضروری به نظر نرسد.

خروج آمریکا از سازمان ملل پیامدهای مالی فوری خواهد داشت. حتی در صورت باقی ماندن، دولت ترامپ قصد کاهش سهم مالی این کشور را دارد. آمریکا در سال ۲۰۲۲ با پرداخت ۱۸/۱ میلیارد دلار، حدود ۲۰ درصد از بودجه سازمان ملل را تأمین کرد. بیش از ۷۰ درصد این کمک‌ها به چهار نهاد اختصاص یافت: ۴۰ درصد به برنامه جهانی غذا، ۱۲ درصد به کمیساریای عالی پناهندگان، ۱۰ درصد به یونسف و ۱۰ درصد به عملیات صلح سازمان ملل. بسیاری از این منابع از طریق آژانس توسعه بین‌المللی آمریکا (USAID) تخصیص می‌یافت که ترامپ آن را تعطیل کرده است. بنابراین احتمالاً این کمک‌ها قطع شده‌اند. این امر ضربه‌ای دیگر به سازمان ملل وارد می‌کند، چراکه کشورهای دیگر به سختی می‌توانند فوراً این کمبود مالی را جبران کنند.

با این حال، تغییر رویکرد آمریکا الزاماً به معنای فروپاشی چندجانبه‌گرایی نیست. دولت ترامپ تمایل خود را به یک‌جانبه‌گرایی و فشار مستقیم بر کشورهای دیگر نشان داده است اما این اقدام ممکن است دیگر کشورها را به همکاری نزدیک‌تر ترغیب کند. چالش‌های اصلی بشر - از تغییرات اقلیمی گرفته تا نابرابری‌های شدید، تهدیدات جدید سلامت و فناوری‌های مخرب - فراتر از مرزهای ملی هستند و نیاز به راه‌حل‌های جمعی دارند.

همبستگی جهانی نه‌تنها یک ضرورت اخلاقی، بلکه یک الزام حیاتی است. خوشبختانه، بسیاری از رهبران سیاسی این امر را درک کرده و همچنان به چندجانبه‌گرایی پایبندمانده‌اند. مذاکرات بین‌المللی درباره مالیات، تغییرات اقلیمی و تأمین مالی توسعه، حتی بدون حضور آمریکا، ادامه دارد. در واقع، غیاب آمریکا - که اغلب نقش مانع را ایفا کرده - می‌تواند راه را برای توافقات مؤثرتر جهانی باز کند.

از قضا، نظام چندجانبه‌ای که ترامپ به دنبال نابودی آن است، در وهله اول بیشتر به نفع نخبگان جهانی و کشورهای قدرتمندی مانند آمریکا بوده است. در این چارچوب، شرایط کنونی فرصتی بی‌نظیر برای ایجاد یک جنبش بین‌المللی واقعی با هدف تغییرات مترقی فراهم می‌کند.

گزارش
نظامیمحمدحسین لطف‌اللهی
خبرنگار بین‌الملل

حمله نظامی تمام‌عیار روسیه به اوکراین شوک بزرگی برای کشورهای اروپایی محسوب می‌شد و واردات تسلیحات در این منطقه را بیش از ۱۵۵ درصد افزایش داد اما آمارها نشان می‌دهد به جز اوکراین که برای بیش از سه سال درگیر یک جنگ خونین بوده، بزرگترین واردکنندگان تسلیحات همچنان کشورهای از منطقه خاورمیانه و منطقه آسیا - اقیانوسیه هستند.

گزارش موسسه تحقیقات صلح استکهلم (SIPRI) نشان می‌دهد در بازه زمانی ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ میزان واردات تسلیحات در جهان تفاوت محسوسی با سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ ندارد و افزایش قابل توجه صادرات و واردات تسلیحات در ایالات متحده و اروپا یا کاهش جدی واردات تسلیحات در مناطق دیگر به‌ویژه آسیا و اقیانوسیه همزمان شده است. علاوه بر این در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ کشور جدیدی به لیست ۱۰ کشور برتر در زمینه صادرات تسلیحات اضافه نشده اما روسیه (صادرکننده ۷/۸ درصد از تسلیحات در جهان) جایگاه دوم را از دست داده و فرانسه (صادرکننده ۹/۶ درصد از تسلیحات در جهان) جای این کشور را گرفته است. ایتالیا نیز توانسته از دهمین صادرکننده بزرگ تسلیحات در جهان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ به ششمین صادرکننده بزرگ اسلحه در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ تبدیل شود.

جنگ اوکراین یکی از بزرگترین محرک‌ها در زمینه صادرات و واردات تسلیحات در جهان بوده است. بر اساس داده‌های

منتشرشده، از زمان آغاز جنگ اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ دست کم ۳۵ کشور به اوکراین تسلیحات فرستاده‌اند. اوکراین به تنهایی واردکننده ۸/۸ درصد از تسلیحات در جهان در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ بوده و ایالات متحده با ۴۵ درصد، آلمان با ۱۲ درصد و لهستان با ۱۱ درصد مهم‌ترین تأمین‌کنندگان اسلحه برای این کشور بودند.

متیو جورج، مدیر برنامه تحقیقات درباره صادرات و واردات تسلیحات در سیبری در این باره می‌گوید: «آمارهای جدید درباره واردات و صادرات تسلیحات به وضوح نشان می‌دهد که تغییر در رفتار کشورهای اروپایی در این زمینه تا حد بسیار زیادی پاسخی به تهدید روسیه است.» او همچنین تأکید دارد در سایر مناطق به‌ویژه خاورمیانه و البته شرق آسیا، به‌رغم افزایش تهدیدها و نگرانی‌ها از بروز درگیری، حجم واردات کاهش یافته است.

نکته قابل توجه در گزارش سیبری، تبدیل شدن ایران به هجدهمین صادرکننده بزرگ تسلیحات در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ است. این در حالی است که در گزارش سیبری از وضعیت واردات و صادرات تسلیحات در جهان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، ایران جایی در میان ۲۴ کشور نخست در این زمینه نداشت. در این گزارش سهم ایران از صادرات تسلیحات در جهان ۰/۴ درصد عنوان شده است. سیبری ادعا می‌کند ۸۰ درصد این تسلیحات از ایران به روسیه، ۱۱ درصد به ویتنام و ۷/۱ درصد به یمن صادر شده است.

▼ وابستگی بیشتر اعضای اروپایی ناتو به تسلیحات آمریکایی

واردات تسلیحات از سوی اعضای اروپایی ناتو در سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۴ به مقایسه با سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ بیش از دو برابر شده است (+۱۰۵ درصد). سهم ایالات متحده در تأمین تسلیحات نیز در مقایسه با بازه ۵ ساله قبلی ۱۲ درصد افزایش یافته و از ۵۲ درصد به ۶۴ درصد رسیده است. سایر تأمین‌کنندگان اسلحه برای اعضای اروپایی ناتو به ترتیب فرانسه (۶/۵ درصد)، کره جنوبی (۶/۵ درصد)، آلمان (۴/۷ درصد) و اسرائیل (۳/۹ درصد) بودند.

احتمال تغییر این روند و گام برداشتن اروپا در مسیر کاهش وابستگی به ایالات متحده وجود دارد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا پس از بازگشت به کاخ سفید در ژانویه ۲۰۲۵ چندین بار اعلام کرده است که ایالات متحده نباید مسئول دفاع از اروپا باشد و اروپایی‌ها خود باید هزینه دفاع از خود را بپردازند.

این‌بی‌سی‌نیوز هفته گذشته در گزارشی اختصاصی نوشت گفت‌وگوهایی در درون دولت آمریکا در جریان است که واکنشگتن تعهد خود را به دفاع از

اعضای ناتو در صورت حمله به آن‌ها کنار بگذارد. براساس این گزارش آمریکا قصد دارد تعهد خود را تنها نسبت به کشورهای حفظ کند که حداقلی از هزینه را صرف امور دفاعی کرده باشند. ترامپ اصرار دارد که اعضای ناتو هزینه‌های دفاعی خود را به ۵ درصد تولید ناخالص داخلی خود برسانند که این رقم در مقایسه با شرایط کنونی و حتی در مقایسه با اهدافی که قرار بود در نشست آینده ناتو برای کشورها مشخص شود (بین ۳ تا ۳/۵ درصد از تولید ناخالص داخلی) افزایشی قابل توجه و عملاً ناممکن برای برخی از اعضای ناتو محسوب می‌شد.

کشورهای اروپایی اخیراً چند نشست اضطراری برگزار کرده‌اند تا تصمیمات ضروری در این زمینه را اتخاذ کنند. رهبران اروپایی در این نشست‌ها توافق کردند تا برای تقویت توان دفاعی خود در برابر روسیه و تهدیدهای دیگر، هزینه‌های دفاعی را افزایش داده و نقاط ضعف موجود در ساختارهای نظامی خود را رفع کنند.

کشورهای اروپایی در سال‌های اخیر به‌طور قابل توجهی هزینه‌های دفاعی خود را افزایش داده بودند. بر اساس برآوردهای اتحادیه اروپا، کشورهای این اتحادیه در سال گذشته به طور متوسط ۱/۹ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را برای دفاع هزینه کرده‌اند که معادل حدود ۳۲۶ میلیارد یورو (۳۳۴/۵ میلیارد دلار) می‌شود. این میزان، افزایش ۳۰ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ را نشان می‌دهد.

اروپایی‌ها در سال‌های اخیر به‌ویژه پس از آغاز حمله نظامی روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ تلاش‌های زیادی را برای تقویت توان دفاعی خود انجام داده‌اند اما جبران سال‌ها بی‌توجهی به این حوزه به زمان زیادی نیاز دارد چراکه از زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، کشورهای اروپایی بودجه دفاعی خود را به‌طور ناگهانی کاهش دادند و حتی تصرف شبه‌جزیره کریمه از سوی روسیه در سال ۲۰۱۴ هم تغییری در سیاست‌های آن‌ها در این حوزه ایجاد نکرد. پیتر وزمن، از پژوهشگران موسسه صلح استکهلم می‌گوید: «باستیزه‌جوتر شدن روسیه و ایجاد شکاف در اتحاد فراتلانتیکی، کشورهای اروپایی گام‌هایی را برای کاهش وابستگی به آمریکا برداشته‌اند اما واقعیت این است که تجارت اسلحه در دو سوی اقیانوس اطلس ریشه‌های عمیقی دارد و اعضای اروپایی ناتو سفارش بیش از ۵۰۰ فروند جنگنده را به ایالات متحده داده‌اند که هنوز تحویل آن‌ها نشده است.»

بازار جهانی
تسلیحات

گزارش موسسه تحقیقات صلح استکهلم نشان می‌دهد ایران هجدهمین صادرکننده تجهیزات نظامی است